

Diaspora slovenă din Argentina: paradigme identitare

Sergiu Lozinschi*

DOI 10.62591/jhss.1.17.2026.art.11

The Slovene Diaspora in Argentina: Identity Paradigms

Abstract:

A series of traumatic socio-political events during the 20th century determined the emigration of a significant number of Slovenians to Argentina, from all social categories, a lot of them intellectuals, artists, or writers who kept on writing in exile and built literary careers outside their homeland. This article presents and analyzes the historical circumstances of Slovenian emigration, the way they organize their community and socio-cultural life, the dynamic process of identity formation, the mechanisms for constructing and preserving “Slovenity” within Argentine society, the cultural and literary representations and practices related to their country of origin, and the characteristics of literature written by the so-called Slovenian political emigrants in Argentina.

Keywords: diaspora, political emigration, anticommunism, Slovenity, Slovenian culture

Introducere

Exilul și diaspora slavă sunt fenomene sociale complexe, cu o gamă largă de semnificații, care depășesc simpla abordare în termeni de „dispersare” a unui grup și de formare a unui cadru de apartenență, menit să asigure construirea identității diasporice. Literatura de specialitate consacrată temei exilului a pus în evidență faptul că:

Secolul XX este secolul exilurilor slavilor de sud. Schimbările geopolitice care au afectat Sudul slav, regenerarea [...] în state cu viabilitate îndoielnică, așa cum s-a observat de-a lungul secolului, crizele economice atât ale vechilor, cât și ale noilor state, prăbușirea regimurilor comuniste și războaiele care au urmat au dus la valuri de exiluri și emigrări [...] (Juez Gálvez, 2011: 177).

O suită de evenimente socio-politice traumatizante din secolul XX au determinat emigrarea în Argentina a unui număr semnificativ de sloveni din toate categoriile sociale, mulți dintre ei intelectuali, clerici, artiști ori scriitori care au continuat să creeze în exil și și-au creat o carieră artistică și literară în afara patriei lor.

---

* Independent Researcher, sergiu.lozinschi01@gmail.com

Publicațiile editate de-a lungul a peste trei decenii de Institutul Sloven pentru Emigrație și Imigrație au contribuit la cercetarea sistematică și aprofundată a problemelor emigrației și diasporei slovene. Cele mai importante dintre acestea sunt o monografie despre emigrația în America de Sud, publicată în colecția *Migrații (Migracije)*, și revista științifică bilingvă „Două Patrii” („Dve domovini”), în care au apărut numeroase articole care au abordat emigrația slovenă dintr-o perspectivă multidisciplinară.

Pornind de la rezultatele acestor cercetări și ale studiilor relevante elaborate în mediile academice din Slovenia și Argentina, vom prezenta și analiza circumstanțele istorice ale emigrării slovenilor, organizarea comunității și viața socio-culturală a acestora, procesul dinamic de formare a identității, mecanismele de construire și conservare a „slovenității” în cadrul societății argentinene, reprezentările și practicile culturale și literare legate de țara lor de origine și caracteristicile literaturii create de așa numiții emigranți politici sloveni din Argentina. Prin acest demers intenționăm implicit să conturăm posibile direcții de studiu pentru sociologii, hispaniștii și slaviștii români interesați de fenomenul complex al diasporei și de relațiile culturale hispano-slave.

Context istoric. Etapele emigrării slovenilor în Argentina

Slovenia a făcut parte din diverse state multinaționale până la declararea independenței sale în 1991. Până în 1914 a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar, iar în perioada interbelică slovenii s-au alăturat Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor, care în 1929 și-a schimbat numele în Regatul Iugoslaviei. După Primul Război Mondial, o mare parte a teritoriului sloven a fost împărțit între Italia, Austria și Ungaria, Italiei revenindu-i, ca urmare a Tratatului de la Rapallo din 1920, litoralul Sloveniei (Primorska). Guvernul italian a implementat o politică de deznaționalizare în rândul minorității etnice slovene din zonă, ceea ce i-a determinat pe mulți sloveni să emigreze peste ocean. La sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial se produce o nouă reconfigurare geopolitică, în urma căreia Slovenia a devenit parte a Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, declarată oficial la 29 noiembrie 1945. Astăzi, populația Sloveniei numără două milioane de locuitori, iar în afara granițelor țării trăiesc aproximativ șase sute de mii de sloveni, unii ca minorități etnice în Italia, Austria și Ungaria, alții împrăștiați în întreaga lume ca emigranți.

Prima emigrare a slovenilor în Argentina a avut loc în 1878, ca urmare a politicii guvernului argentinian de încurajare a populării și civilizării pampasului cu imigranți europeni. La acea dată au sosit în Argentina aproximativ două sute de persoane, care au fost trimise în zona de graniță cu Paraguayul, unde o parte dintre acestea au rezistat

conflictelor armate constante și au contribuit la fondarea orașului Formosa. Acești imigranți s-au adaptat noului mod de viață, s-au dedicat creșterii vitelor și au devenit adevărați *gauchos* sloveni, iar descendenții lor sunt complet contopiți cu argentinienii.

De-a lungul secolului XX, s-au produs două valuri majore de emigrare a slovenilor în Argentina: unul în timpul crizei economice și politice dintre anii 1920 și 1930, iar un altul după cel de-Al Doilea Război Mondial, provocat de teama față de noul regim iugoslav. Unii autori (Toplak, 2008; Žigon, 1997 și 2001) prezintă aceste două valuri de exil diferențiate strict în emigrare economică, respectiv emigrare politică.

În cazul primului val, slovenii din Primorska au fost nevoiți să emigreze pentru a evita criza economică a epocii și persecuțiile regimului fascist italian, asimilarea prin italianizarea numelor, presiunea socială, confiscarea proprietăților și interzicerea limbii. Se estimează că în această decadă au ajuns în Argentina, cu pașapoarte italiene, aproximativ 30.000 de sloveni, majoritatea cu educație modestă, muncitori și țărani.

Emigrația slovenă de după cel de-Al Doilea Război Mondial a fost de natură politică: odată cu retragerea trupelor germane, slovenii care luptaseră alături de naziști sau colaboraseră cu aceștia – așa-numiții *domobranci* („Apărătorii Căminului Sloven”) – și familiile lor au fost forțați să fugă. În primii ani s-au stabilit în taberele de refugiați din Austria și Italia, răstimp în care s-au organizat foarte bine și au creat școli, slujbe, clinici, un cadru propice pentru evenimente culturale etc. Erau foarte conservatori și fideli valorilor tradiționale, cum ar fi familia, patria, ordinea, credința catolică etc. Cea mai mare parte a acestor refugiați a ales ulterior calea exilului peste ocean, dar alții s-au predat britanicilor, care i-au încredințat autorităților iugoslave și au sfârșit asasinați și îngropați în gropi comune. Odată cu *domobranci* au fugit și opozații comunismului, de teama persecuției și a represaliilor noului regim. Potrivit unui studiu sociologic: „În timpul cercetărilor de teren o parte dintre interlocutori au afirmat că unele grupuri slovene au aderat la cauza nazistă, în timp ce alții au declarat că singurul punct comun cu germanii era lupta împotriva bolșevismului și a sovietizării Sloveniei” (Molek, 2013: 43).

Guvernul lui Juan Domingo Perón a acordat emigranților sloveni 10.000 de permise de ședere, după o selecție prealabilă la Consulatul Argentinei de la Viena. Factorii care au facilitat primirea acestui contingent numeros de imigranți au fost faptul că aceștia reprezentau o forță de muncă înalt calificată, majoritatea fiind intelectuali, aveau aceeași religie (catolică) ca a argentinienilor și împărtășeau aceeași ideologie politică cu cea promovată de Perón, care simpatiza cu fascismul și nazismul, iar după cel de-Al Doilea Război Mondial a luptat împotriva comunismului și a interzis toate mișcărilor de stânga. Așa se explică de ce Argentina a fost una dintre puținele țări care au acceptat

familii întregi, cu condiția ca acestea să nu aibă o orientare de stânga și să înceteze activitatea politică (Toplak, 2008; Žigon, 1997 și 2001). Refugiații care s-au exilat în Argentina între 1949 și 1955 s-au stabilit preponderent în Buenos Aires și în zona sa metropolitană, dar și în Mendoza și Bariloche, unde au format o comunitate etnică interconectată, compactă și închisă, convinși fiind că regimul comunist iugoslav nu va dura, iar exilul lor va fi temporar.

Situația slovenilor din Argentina. *Argentinitate, slovenitate* și „miracolul sloven”

În contextul analizei de față se impun câteva precizări referitoare la provocările de început ale lumii noi în care au ajuns acești emigranți, la realitățile societății argentinienne în primele decenii ale secolului trecut și la conceptul de *argentinitate*, având în vedere faptul că modelele de identitate argentiniană care au prevalat în fiecare etapă a istoriei țării au fost susținute ferm și activ de stat. Situația slovenilor la sosirea în Argentina a fost sintetizată astfel:

Slovenii au intrat în țară ca migranți. Acești refugiați au sosit fără bani, iar guvernul argentinian le-a oferit cincizeci de pesos și cazare la Hotelul Imigranților, unde au stat până când au găsit un loc în care să trăiască. Cu această oportunitate oferită de statul argentinian au avut o bază pentru a studia, a munci, a-și obține propria locuință și a-și întemeia familii. Rolul ajutorului reciproc era foarte important: o vorbă pusă de un sloven pentru un compatriot era cea mai bună recomandare. [...] în același timp, au alocat bani pentru construirea de centre culturale și religioase în Buenos Aires, orașe din zona metropolitană a acestuia, Mendoza și San Carlos de Bariloche (Cicogna, 2009: 57).

Proiectul autorităților de „argentinizare” a imigranților, strategiile de uniformizare culturală create și perfecționate de statul argentinian, în special prin școlarizarea gratuită și mizând pe dorința acestora de integrare și ascensiune socială, au pus o presiune deosebită asupra noilor veniți, indiferent de țara lor de proveniență. În lucrarea intitulată *Genealogia argentinității*, (*Genealogía de la argentinidad*), Luis García Fanlo identifică cartea *Patria noastră* (*Nuestra Patria*), publicată de sociologul Carlos Octavio Bunge în 1910, drept „artefactul” care a servit discursului patriotic și vorbește de:

[...] întreaga rețea de mecanisme de argentinizare create de statul argentinian la începutul secolului al XX-lea: cazărmi, familie, fabrici, sănătate publică, piețe, forțe de securitate, agenții de imigrare, arhitectură urbană, artă, literatură, teatru și jurnalism, o adevărată rețea de putere care, dinspre școală, a pătruns și a cucerit întreaga societate argentiniană (García Fanlo, 2010: 104).

Potrivit aceluiași autor, „Ingineria socială menită să creeze argentinieni a necesitat o rețea densă de structuri de putere organizate de

stat și interconectate, al căror scop era să garanteze adaptarea completă [...] a nativilor și străinilor la o identitate argentiniană unică, omogenă și compactă” (p. 113). Cât despre imigranți, aceștia s-au organizat în funcție de comunitățile lor, iar „argentinizarea [...] a generat acțiuni de împotrivire precum crearea de școli, societăți de ajutor reciproc, spitale, cluburi de fotbal și alte comunități străine, folosirea cotidiană a limbii materne, publicarea de reviste și ziare axate pe evenimentele curente din țările lor de origine” (p. 148).

În ceea ce privește imigranții sloveni, abordările diferite cu privire la păstrarea reprezentărilor de grup, a valorilor, normelor culturale și standardelor de conduită din țara de origine, corelate cu procesele de aculturație și integrare socio-culturală de intensitate variabilă au generat diverse practici lingvistice și identitare în rândul acestora.

Pentru a ne referi la dinamica identitară a comunității vom folosi în cadrul discuției noastre conceptul de *slovenitate*, în sensul definiției lui Jaka Repič, precum și sintagma „miracolul sloven”, folosită inițial de cercetătorul sloven Taras Kermauer, autor al trilogiei *Miracolul sloven în Argentina (Slovenski čudež v Argentinii)*, cu referire la comunitatea durabilă formată de refugiații politici. Potrivit cercetătoarei menționate:

«Slovenitatea» (sl. *slovenstvo*) este o traducere aproximativă a unei categorii [...] folosite adesea în contexte diasporice pentru a exprima starea sau calitatea culturală, socială și politică de sloven; un sentiment de apartenență și de responsabilitate față de națiunea slovenă și țara de origine, atât ca indivizi, cât și ca comunitate (Jaka Repič, 2010: 123).

Caracteristicile primului val de imigranți

Majoritatea primilor imigranți erau persoane cu o educație modestă, muncitori și țărani. Aceștia au înființat organizații comunitare, servicii religioase și mai multe centre culturale, inclusiv Casa Poporului (*Ljudski dom*) și Casa Noastră (*Naš dom*), care publicau revista „Viața Spirituală” („Duhovno življenje”) și diverse ziare, inițial slovene și ulterior bilingve. Cu toate acestea, au existat numeroase dezacorduri, în special politice, între ei. În 1947 au fondat Casa Poporului Sloven (*Slovenski ljudski dom*), dar mulți membri ai comunității au refuzat să participe la activitățile acesteia, dată fiind orientarea sa politică de stânga, care urma modelul iugoslav. Din cauza acestor afinități ideologice manifeste, guvernul peronist a închis Casa în anul 1949, dezideratul unei noi structuri asociative concretizându-se abia în 1974, prin crearea Asociației Slovene de Ajutor Mutual Triglav (*Slovensko podporno društvo Triglav*). O mare parte a acestor emigranți nu s-au rupt definitiv de patria lor, au menținut relații transnaționale, atât prin contacte personale, cât și prin intermediul unor instituții oficiale, precum Ambasada Iugoslaviei în Argentina și Misiunea Catolică Slovenă.

Procesul eficient de argentinizare și de discontinuitate lingvistică din cadrul acestui grup au fost favorizate de consolidarea mecanismelor de uniformizare culturală din timpul perioadei conservatoare a politicii argentinene (1930-1943). Cu toate acestea, procesul nu a fost nici liniar, nici definitiv, iar astăzi acești imigranți și descendenții lor sunt integrați în societatea argentină, dar sunt conștienți de rădăcinile lor, continuă să-și cultive limba și tradițiile și încearcă să-și păstreze identitatea și cultura țării de origine prin diverse centre culturale. Din rândul acestui grup s-au remarcat artiști importanți, recunoscuți în Argentina și în întreaga lume, precum arhitectul Viktor Sulčić și scriitoarea Vlady Kociancich.

Caracteristicile celui de-al doilea val de imigranți. Mecanismele de păstrare a identității

Potrivit cercetătorilor, numeroasa comunitate de imigranți sloveni a fost organizată ca un stat în stat (Repič, 2010), ceea ce ar putea fi cheia „miracolului sloven”. Complexul proces de organizare diasporică viza rezistența politică, păstrarea limbii slovene, protejarea culturii și identității prin construirea unei memorii colective naționaliste, anticomuniste și antiugoslave. Un rol determinant în acest sens l-a avut și numărul mare de intelectuali, clerici și lideri politici din acest val de imigranți.

Comunitatea a reprodus organizarea socială inițiată în taberele de refugiați ale Crucii Roșii din Austria și Italia, structurată formal în asociații numite *domovi* (cămine), coordonate de organizația centrală Slovenia Unită (*Zedinjena Slovenija*). Această structură umbrelă a emigrației politice slovene din Argentina a reușit, timp de peste șaptezeci de ani, să unească slovenii din diversele generații, să le reprezinte interesele, să gestioneze viața politică, socială, economică, religioasă și educațională a comunității.

Încă de la sosirea în Argentina, diaspora emergentă a organizat, cu resurse proprii și într-un model solidar, un sistem educațional pe trei nivele: elementar, primar și gimnazial, cu profesori voluntari. Copiii trebuiau să învețe slovena înaintea spaniolei. În prezent este disponibil și sistemul ABC, un curs de limbă creat ca urmare a creșterii numărului de familii mixte, în care slovena nu era limba maternă sau limba vorbită acasă. La acest curs participă și copii asociați cu contingentul de imigranți din perioada interbelică. Copiii și tinerii frecventează obligatoriu școlile slovene sâmbăta, acestea constituind un element cheie pentru socializare și întărirea statutului limbii slovene (Molek, 2013: 53).

În familiile acestor imigranți s-a vorbit și se vorbește încă în slovenă, iar limba este păstrată și în rândul generațiilor care s-au născut și au fost educate în Argentina, având un statut „obligatoriu” atât în contexte formale, cât și informale. Totodată, practica lingvistică

funcționează și ca un factor de diferențiere față de „ceilalți” imigranți sloveni, subliniind idea că aceștia au menținut vie limba timp de mai multe generații, în timp ce descendenții altor grupuri de imigranți „au pierdut-o”, și trasând astfel o linie de demarcație între „noi” și „ceilalți” (Molek, 2013: 52). Cercetările de teren au evidențiat că, în baza acestui principiu, cei intervievați păreau „să uite” să menționeze că tinerii nu mai folosesc la fel de mult limba slovenă și nu o vorbesc la fel de fluent ca cei din primele două generații.

Exilații sloveni au fost și sunt în continuare uniți de ideologia anticomunistă (după cum semnaleză Toplak, 2008: 85, „coeziunea și unitatea ideologică au putut fi menținute deoarece conducerea politică răspânda teama de comunism și de guvernul iugoslav”), memoria socială, religia catolică și *slovenitate*.

Catalizatorii identitari sunt legăturile de „sânge sloven” și valori precum familia, onestitatea, limba, religia catolică și obiceiurile. Organizarea comunitară interconectată și mecanismele eficiente de control social și moral au contribuit la perpetuarea acestor valori în rândul grupului. Comunitatea se așteaptă ca tinerii să se căsătorească între ei. Tendința endogamă și socializarea primară au constituit pilonii păstrării identității diasporei slovene din Argentina. În dorința de a păstra cultura, limba și, prin urmare, identitatea, endogamia a fost multă vreme o regulă strictă, a cărei nerespectare se pedepsea cu excluderea din comunitate (Molek, 2013).

Un rol fundamental în menținerea identității slovene l-au avut liderii politici și religioși ai comunității, care au susținut un efort complex de construire a memoriei sociale. Deosebit de importantă în acest sens este prezența membrilor la activitățile asociațiilor, unde se întâlnesc și își împărtășesc amintirile, celebrează comemorări sau aniversări, participă la reuniuni culturale, coruri, dansuri, grupuri de teatru.

Printre sărbătorile de interes menționate de cei intervievați în anchetele sociologice se numără Ziua Independenței Sloveniei, sărbătorile religioase, aniversările instituționale, întâlnirile administrative și activitățile recreative. *Domobranski dan* sau „Sărbătoarea memoriei”, care comemorează victimele celui de-Al Doilea Război Mondial sau ale Revoluției Comuniste, este evenimentul comemorativ și unificator central în calendarul festiv al comunității. La aceasta iau parte personalități proeminente ale diasporei, care țin un discurs special scris pentru această ocazie și depun coroane în onoarea *domobrancilor* morți în perioada războiului. Actul final constă într-o reprezentație teatrală, la sfârșitul căreia actorii se adună la un restaurant din centrul sloven pentru a participa la „mese tradiționale” (Molek, 2013).

După cum s-a evidențiat (Toplak, 2008), miturile, festivalurile, simbolurile (precum arborarea și salutarea steagului sloven la școală),

ritualurile etc. sunt la fel de importante pentru identificarea colectivă precum socializarea în familie, în biserică și la școală.

În timpul cercetărilor de teren s-a observat că persoanele intervievate se refereau adesea la grupul lor ca fiind „sloveni politici” (Molek, 2013). Această comunitate formată din „slovenii politici” se distinge de conaționali sosiți în primul val prin forma particulară de emigrare (exilul forțat și implicațiile acestuia pentru membrii ei) și prin menținerea legăturilor, reprezentărilor și practicilor legate de țara lor de origine la mai bine de șaptezeci de ani de la sosirea lor în Argentina. În acest sens, mai mulți membri intervieuți au definit procesul de „păstrare a slovenității” din cadrul acestui colectiv drept „miracolul sloven”. Grupul se caracterizează prin dezvoltarea unor legături simbolice puternice cu țara-mamă și prin angajamentul de a-și păstra cultura, tradițiile și limba, valori identitare pe care continuă să le transmită nepoților și strănepoților lor (Molek, 2013). Noul grup nu a stabilit contacte formale cu imigranții sloveni interbelici din cauza ideologiei lor politice opuse, aceștia având tendința de a se identifica cu comunismul.

Organizații culturale și reviste

Acțiunea Culturală Slovenă (*Slovenska kulturna akcija*) și revista culturală și literară „Intervale” (*Meddobja*) sunt veritabili vectori ai slovenității și culturii identitare. Asociația organizează seri culturale și literare, expoziții, discuții, concerte etc., editează reviste și numeroase cărți în limba slovenă ale scriitorilor sloveni, iar revista publică articole generale pe teme culturale și umaniste și creații literare. Acțiunea Culturală Slovenă și revista sa reunesc personalitățile culturale ale diasporei slovene din Argentina, Statele Unite, Australia, Austria și Italia, iar publicațiile exprimă adesea mândria față de realizările acestora:

Și în Argentina am putea enumera mulți dintre ei, începând cu etnologul Janez Benigar și arhitectul Sulčič. Și apoi sunt filosoful Milan Komar, istoricul de artă Darko Šušteršič, glaciologul Peter Skvarča, etnologul Branka Sušnik în Paraguay. [...] Pentru noile patrii, sunt americani, canadieni, australieni, argentinieni; pentru noi sunt și rămân sloveni (Mizerit, 2009: 99).

După cum a semnalat Toplak (2008), la sfârșitul anilor 1960 a existat un conflict ideologic în cadrul Acțiunii Culturale Slovene, condusă în acea perioadă de Tine Debeljak, eseist și scriitor cunoscut și una dintre figurile centrale ale comunității slovene. Opinia predominantă era că organizația ar trebui să fie în primul rând culturală și să se angajeze în dialog cu societatea argentiniană.

În 1969 această abordare s-a schimbat, în orientarea instituției prevalând ideea conservării „tradiției”. Pentru emigranții politici din prima generație, cele mai importante obiective erau păstrarea memoriei evenimentelor din perioada interbelică și de după război, lupta pentru

democratizarea Sloveniei și pentru *slovenitate*, menținerea normelor politice, etice și religioase (Toplak, 2008: 93). Această viziune demonstrează, pe de o parte, faptul că „nu intenționau să rămână” iar, pe de altă parte, atitudinea întrucâtva superioară față de argentinieni, care inițial a prevalat printre ei, în ciuda recunoștinței față de țara care îi primise. Studiile consacrate temei au pus în evidență izolarea puternică a acestei comunități și contactele limitate cu alte grupuri etnice sau cu argentinienii, fapt care a permis formarea unei lumi locale, etnice și artistice, dar a generat excluziune socio-culturală și a dus la stagnare (Toplak, 2008). Când privește imaginea Sloveniei, aceasta era una idealizată, iar slovena pe care o vorbesc și o scriu membrii comunității este limba din anii '50 ai secolului trecut: amintirile, memoria și limba, ca vehicul al acestora, par să fi rămas înghețate în timp pentru acest grup (Geršak, 2014). După 1991, inițiativele Statului Sloven care oferă, prin Ministerul Educației și Ministerul Afacerilor Externe, burse pentru profesorii de limba și cultura slovenă din Argentina, trimite materiale didactice și sprijină instituțional alinierea programele școlare cu cele din țară, contribuie la ameliorarea repertoriului lingvistic și a competențelor de comunicare ale noilor generații.

Odată cu următoarea generație, Acțiunea Culturală Slovenă s-a deschis către noi tendințe, către tineri și societatea argentiniană, iar după independența țării-mamă organizația a început să se implice deschis în politica națională și să sprijine partidele de dreapta.

După declararea independenței Sloveniei în 1991 și schimbarea regimului politic, mulți sloveni s-au reîntors, entuziasmați de ideea de a îndeplini visul părinților lor, dar au sfârșit prin a fi dezamăgiți întrucât patria în care au ajuns nu era așa cum și-o imaginaseră. Mitul întoarcerii și imaginea Sloveniei, construite în decenii de exil, s-au disipat, iar asta i-a făcut să realizeze că, deși s-au izolat ani la rând, sunt și ei argentinieni, că poartă în sine o identitate ambiguă, la jumătatea distanței dintre cele două țări (Žigon, 1997). În plus, în cadrul unor grupuri de sloveni care au revenit în țara-mamă se manifestă un fenomen insolit. Conform lui Repič (2010: 125), aceștia se întâlnesc pentru a cultiva spaniola și amintirile lor despre Argentina, contrariul a ceea ce se întâmpla înainte de a se reîntoarce în Slovenia, realitate care o îndreptățește pe cercetătoare să considere că:

A fi sloven în Argentina este o identitate construită social în contextul migrației transnaționale [...]. Este departe de a fi o identitate lipsită de ambiguitate, deoarece majoritatea migranților sloveni din Argentina și chiar o mare parte a descendenților lor sunt divizați psihologic, cultural și social între țara de origine și țara de reședință. Această ambivalență a fost întărită suplimentar de „remigrația” recentă și în curs de desfășurare [...] a slovenilor argentinieni în Slovenia.

Literatura

Evoluțiile politice și cultural-istorice prezentate anterior constituie punctul de plecare pentru înțelegerea literaturii slovene din Argentina. Așa cum s-a remarcat, „diaspora era [...] prea introvertită și orientată spre patrie” (Repič, 2021: 26), ceea ce a dus la crearea unei literaturi captive în spațiul amintirilor și al patriei idealizate. Scriitorii diasporei din Argentina au scris povestiri scurte, romane istorice, memorii, autobiografii, care descriu traumele provocate de cel de-Al Doilea Război Mondial și de exil, viața în taberele de refugiați, crimele de după război. Cele mai multe dintre lucrări au o valoare literară redusă, idealizează viața din Slovenia antebelică, sunt marcate ideologic și moralizatoare. Temele reiterate în literatura acestor autori sunt „mitul întoarcerii”, dat fiind faptul că aceștia nu părăsiseră Slovenia de bunăvoie și, mai ales la început, trăiau o dorință puternică de înapoiere în țară, și „mitul martiriului”, întrucât, după cum ei înșiși declară, misiunea lor era să-și amintească și să depună mărturie despre ceea ce se întâmplase în Slovenia în timpul și după cel de-Al Doilea Război Mondial (Žigon, 1997). Acest din urmă aspect este ilustrat de reflecțiile prestigiosului scriitor Zorko Simčič, care se destăinuia:

[...] mai ales după ce am ajuns în Argentina, mi-am stabilit și o sarcină: să mărturisesc adevărul despre evenimentele tragice din timpul războiului și al revoluției și, mai ales, să insuflu tinerilor noștri mândria față de părinții lor, amintirea rudelor care au fost conștiente de pericolul comunismului și au luptat împotriva lui, mulți dintre ei fiind ei uciși. Desigur, printre emigranți au fost mulți oameni care sufereau, fiindcă aproape că nu exista familie care să nu fi pierdut pe cineva în revoluție. Erau acolo fete care își pierduseră iubiții. Ce suferință de lungă durată! Aceleași suferințe ca cele a mii de oameni din patria lor. O epopee a suferinței. Cine știe, poate partea cea mai rea din toate acestea este că toată această suferință încă nu se află în conștiința prea multor oameni din patria lor (<https://svobodnaslovenija.com.ar/zorko-simcic-1921/>).

După cum sesizează Žitnik Serafin (2010), în literatura de emigrare se regăsesc preponderent tema patriei ca loc idealizat și paradis pierdut, visele despre țara de origine, descrierile ample ale pământurilor, peisajelor și obiceiurilor sale, amintirile înfrumusețate, copilăria fericită în comparație cu noul mediu rece și ostil. Autorii își exprimă sentimentele puternice de deșădăcinare, singurătate, nostalgie și dor de casă neîmpăcat, valoarea estetică și artistică trecând pe plan secund, date fiind circumstanțele neobișnuite în care au fost concepute aceste opere.

Glušič (1988) semnalează că poezia este genul cel mai răspândit și cuprinde poezii nostalgice, cu metafore și rime populare, care evocă frumusețea patriei, amintirile din copilărie ori poeme care împletesc nostalgia și emoția patriotică cu intimitatea, temele existențiale și tema iubirii. Piese de teatru, mai ales cele din primii ani, serveau drept

propagandă politică, prin urmare abordau motive religioase, tema războiului, povești cu un final moralizator etc.

Aproape toată creația literară a fost scrisă în limba slovenă și există foarte puține lucrări în spaniolă. Așa cum s-a remarcat: „Oamenii scriau în slovenă, chiar dacă aceasta însemna să scrie pentru un public foarte limitat. Acest fapt dezvăluie că scopul, în majoritatea cazurilor, era de a scrie literatură care să fie încorporată în cultura națională a Sloveniei” (Geršak, 2014: 130).

În ansamblu, comunitatea literară slovenă a rămas închisă și cufundată în lumea sa, construită după chipul și asemănarea vieții pe care o lăsaseră în urmă în Slovenia. Niciunul dintre acești scriitori nu s-a deschis influențelor artistice și tradiției literaturii argentinienne, ori vieții literare din Buenos Aires, o veritabilă metropolă culturală și literară în deceniile '60 și '70 ale secolului trecut, în care se afirmau Jorge Luis Borges, Julio Cortázar, Ernesto Sábato, Juan José Saer, și nici problematicii generate de evenimentele istorice ale epocii: revoluția cubaneză, procesele de decolonizare, luptele de gherilă, revoltele din unele țări est-europene, schimbările de paradigmă aduse de anul 1968 (Geršak, 2014: 130).

În studiul lor, Žitnik și Glušič (1999) delimitează patru generații de scriitori, pe care le prezentăm succint.

Prima și a doua generație includ mulți scriitori deja recunoscuți în momentul în care au părăsit Slovenia în 1945, cum ar fi poetul, traducătorul și editorul Tine Debeljak, Ruda Jurčec, Vinko Brumen, Ivan Korošec, Tone Brilec, Stanko Kociper, Franc Sodja și alții, participanți activi și lideri în viața comunității slovene din Argentina.

Poetul Tine Debeljak (1903-1989) este, printre altele, autorul amplului poem *Marea Liturghie Neagră pentru Slovenii Asasinați* (*Velika črna maša za pobite Slovence*, 1949), ilustrat cu schițe din lagăre și xilografuri ale Barei Remec, pictoriță slovenă din diaspora din Argentina. Tine Debeljak a fost și editor al poeziei lui France Balantič (cel mai mare autor sloven de sonete, care a cunoscut ororile războiului și ale lagărului și a murit ars de viu), pe care a publicat-o în 1944, sub titlul *În focul groazei ard* (*V ognju groze plapolam*).

Dintre romancierii se remarcă Zorko Simčič (Maribor 1921), cofondator și șeful secției literare a Acțiunii Culturale Slovene, coredactor al revistei „Intervale” (*Meddobje*) timp de mulți ani, scriitor prolific și polivalent, autor a peste treizeci de opere literare, de la romane, povestiri, piese de teatru, la eseuri și poezii.

Romanul său *Omul de ambele părți ale zidului* (*Človek na obeh straneh stene*), premiat la un concurs literar organizat de Acțiunea Culturală Slovenă, a fost publicat pentru prima dată în slovenă la Buenos Aires în 1957 de asociația citată și tradus în spaniolă în 2013. Opera lui Zorko Simčič face o notă distinctă în creația emigranților politici sloveni

din Argentina, date fiind caracterul său profund inovator și rolul major pe care l-a jucat în crearea literaturii slovene moderne. Romanul, de largă respirație existențialistă, are drept protagonist un antierou, un outsider anonim, măcinat de un sentiment profund de alienare, de pierdere a identității, care trăiește într-o permanentă stare de frică și îndoială. Deși tratează problemele tipice literaturii de emigrare (copilăria, viața în patria natală, mediul ostil din lumea nouă, dezrădăcinarea, singurătatea și lipsa de comunicare), romanul este o operă modernistă, cu un final deschis, bazată pe fluxul conștiinței și monologul interior, fragmentarism, împletirea diferitelor niveluri temporale și spațiale etc. Când a fost publicat în Argentina în anii '50, s-a confruntat cu o serie de critici din partea diasporei cu privire la anumite idei și aspecte morale (de exemplu, dragostea antieroului pentru o „femeie roșie”, iubita sa, un tip de critică la adresa *domobrancilor*, a Bisericii Catolice etc.) (Geršak, 2014), în timp ce în Slovenia, unde a apărut după proclamarea independenței, unii critici l-au citit cu „ochelari politici” (Simčič, 2003), văzând în acesta o apărare a militanților *domobranci*.

Zorko Simčič a fost distins cu Premiul Prešeren, cea mai prestigioasă distincție culturală din Slovenia, iar în prezent romanul său face parte din canonul literar sloven. Diverse edituri din Slovenia au reeditat aproape toate operele sale publicate în exil.

Următoarea generație este cea a scriitorilor născuți după 1920 și din aceasta fac parte, printre alții, Katica Cukjati, Andrej Rot, Vinko Rode, Ivan Korošec, Dinko Bertonec.

Odată cu cea de-a patra generație, constituită din scriitorii născuți în Argentina, literatura emigrației deschide un capitol nou. Unii dintre aceștia, precum Igor Moder, Gregor Papež și Jože Lenarčič, scriu în spaniolă, dar nu încapă nicio îndoială că operele lor se înscriu în tradiția literară slovenă. Majoritatea abordează tema experiențelor și a mărturiilor despre război și perioada următoare acestuia, deși acestea sunt evenimente tragice relatate de părinții și bunicii lor.

După independența Sloveniei, urmare a studiilor aprofundate despre literatura emigrației slovene, unele dintre operele cu valoare estetică și culturală ale acestor scriitori au intrat în manualele școlare și au devenit parte a canonului literar național.

Concluzii

Prin acest demers am încercat să aducem în atenția specialiștilor și a publicului larg o realitate socio-culturală și identitară remarcabilă și o capacitate deosebită de a depăși adversitățile istoriei, sintetizată de Jasmina Markič (2003: 570) astfel: „Deși au trăit întotdeauna sub jugul altor popoare, sau tocmai din această cauză, slovenii s-au agățat de limba lor, de tradiția lor literară, de modul lor de viață și au reușit să supraviețuiască”.

La finalul acestui articol dorim să evocăm o scenă simbolică și emoționantă, care descrie drama slovenilor dezradăcinați și dorul lor de țară. Este scena care se referă la sfârșitul Branislavei Sušnik, antropolog și etnolog reputat, refugiată inițial în Argentina și stabilită ulterior în Paraguay: „Într-o dimineață, când au intrat în cameră, Dr. Sušnikova era moartă în patul ei de câteva ore. Pe noptieră se afla o antologie de poezie slovenă [...] Era deschisă la pagina unde era tipărită poezia EXIL de poetul Boris A. Novak” (Mizerit 2018: 39).

Comunitatea refugiaților sloveni din Argentina a dezvoltat un proces identitar specific, articulat din memoria comună a strămutării forțate și traumatice la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, ideologia „anticomunistă”, credința catolică, limba slovenă și participarea la activitățile grupului. Ei au reușit să-și păstreze și să transmită mai departe identitatea slovenă, și-au menținut legăturile, reprezentările și practicile legate de țara lor de origine timp de mai multe generații, de-a lungul a șapte decenii, fapt care îndreptățește pe deplin sintagma „miracolul sloven”, cu care au fost desemnați.

REFERINȚE:

- Cicogna, M. P., *Breve historia de los refugiados en Argentina durante el siglo XX* în “Revista HAOL”, 2009, p. 51-63, https://www.academia.edu/65486522/Breve_historia_de_los_refugiados_en_Argentina_durante_el_siglo_XX.
- García Fanlo, L., *Genealogía de la argentinidad*, Buenos Aires, Gran Aldea Editores, 2010.
- Geršak, M. U., *La literatura de los emigrantes políticos eslovenos después de la Segunda Guerra Mundial en Argentina*, “Verba hispánica”, vol. XXII, núm. 1, 2014, p. 123-136, <https://journals.uni-lj.si/VerbaHispanica/article/view/2955/2608>.
- Glušič, H., *Sodobna slovenska književnost v Ameriki* în “Slavistična revija”, 36, núm. 2. Ljubljana, Filozofska Fakulteta, 1988, p. 233-237, <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-ITAFOELT/6b68ea85-9fb7-428a-b1b0-4b33760d583e/PDF>.
- Jenšterle, M., *Mit o nespremenjeni domovini* în Gantar Godina, I. (coord.), *Soočenje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo okolje./The confrontation between myth and reality on the arrival of the emigrants to a new land*, Znanstvenoraziskovalni inštitut SAZU, Inštitut za izseljenstvo, 1996, p. 17-26.
- Jan, J., Zorko Simčič-1921, Svobodna Slovenija, LXXXIV, št. 20, <https://svobodnaslovenija.com.ar/zorko-simcic-1921/>.
- Juez Gálvez, F. J., *Para una tipología del exilio literario sudeslavo* în “Revista de Filología Románica”, 2011, p. 171-183, <https://revistas.ucm.es/index.php/RFRM/article/view/38696/37417>

Mizerit, T., *(Pre)živeti v dveh svetovih. Vabljeni uvodno predavanje na 9. vseslovenskem srečanju v prostorih Državnega zbora Republike Slovenije*, "Meddobje/Entresiglos", 43/1-4, 2009, p. 93-99.

Markič, J., *El esloveno y el español, ¿lenguas en contacto? in El español, lengua del mestizaje y la interculturalidad, Actas Del XIII Congreso Internacional De La Asociacion Para La Ensenanza Del Espanol Como Lengua Extranjera*, Asele, Murcia, 2002, p. 569-576, https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/asele/pdf/13/13_0569.pdf.

Molek, N., *La identidad eslovena en Argentina: el caso de los refugiados eslovenos en la Argentina*, "Debates Latinoamericanos", Año 11, volumen 3, 2013, p. 35-58.

Repič, J., *Ambivalent identities emerging in transnational migrations between Argentina and Slovenia* in "Dve domovini", št. 31, 2010, p. 121-134, [http://twohomelands.zrc-](http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1603713546_Repic_Ambivalent%20identities.pdf)

[sazu.si/uploads/articles/1603713546_Repic_Ambivalent%20identities.pdf](http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1603713546_Repic_Ambivalent%20identities.pdf).

Repič, J., *Podobe o Branislavi Sušnik med Slovenci v Argentini: Migracija, življenje v Paragvaju in povezave z domovino* in "Dve Domovini", št. 53, 2021, p. 11-26, <https://ojs.zrc-sazu.si/twohomelands/article/view/9528/8781>.

Simčič, Z., *Človek na obeh straneh stene*, Celje, Mohorjeva družba, 2003.

Toplak, K., «Buenas Artes». *Ustvarjalnost Slovencev in njihovih potomcev v Buenos Airesu*, Migracije 16, Ljubljana, ZRC-SAZU, 2008, <https://core.ac.uk/download/520258981.pdf>.

Žigon, Z., *Politična kultura med Slovenci v Južni Ameriki (Argentina) in "Traditiones"*, št. 26, 1997, p. 347-356, <https://ojs.zrc-sazu.si/traditiones/article/view/11247/10428>.

Žigon, Z., *Iz spomina v prihodnost. Slovenska politična emigracija v Argentini*, "Migracije" 1, Ljubljana, ZRC-SAZU, 2001, <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/717/3024/1732>.

Žitnik Serafin, J., *Childhood, homesickness and the generation gap in the literature od Slovenian emigrants* in "Dve domovini", št. 32, 2010, p. 51-66, http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1603710925_Serafin_Childhood%20in%20the%20literature.pdf.

Žitnik Serafin, J.; Glušič, H., *Slovenska izseljenska književnost 3. Južna Amerika*, Ljubljana, ZRC SAZU, 1999.